

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาของโปรแกรมพัฒนาความสามารถของครอบครัวในการสอนเพศศึกษาและทักษะการปฏิเสธแก่นุตรวัยรุ่น โดยการใช้การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้นำแนวคิดทักษะชีวิตมาประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดพฤติกรรมการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ ในมารดาที่มีบุตรวัยแรกรุ่งนหญิง ในโรงเรียนแห่งหนึ่ง อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี ดังมีรายละเอียดในการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้มี 2 กลุ่ม คือ

มารดาที่มีบุตรวัยแรกรุ่งนและบุตรวัยแรกรุ่งนหญิง อายุ 9-12 ปี ซึ่งศึกษาในชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ปีการศึกษา 2553 โรงเรียนแห่งหนึ่งในอำเภอกุมภวาปี โดยมีเกณฑ์การพิจารณาคุณสมบัติดังนี้

1.1.1 Inclusion criteria

- 1.1.1.1 เป็นมารดาบุตรวัยแรกรุ่งนหญิง
- 1.1.1.2 มีภูมิลำเนาอยู่ในอำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี
- 1.1.1.3 มารดาและบุตรวัยแรกรุ่งนหญิงอาศัยอยู่บ้านเดียวกัน
- 1.1.1.4 อ่านและเขียนภาษาไทยได้
- 1.1.1.5 ยินดีให้ความร่วมมือการวิจัย

1.1.2 Exclusion criteria

- 1.1.2.1 กลุ่มตัวอย่างบอกเลิกการเข้าร่วมงานวิจัย
- 1.1.2.2 ย้ายถิ่นที่อยู่ขณะทำการศึกษาวิจัย

นอกจากคุณสมบัติที่กำหนดเป็นเกณฑ์ในการเลือกกลุ่มตัวอย่างแล้วยังพบว่าลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่ม ยังไม่มีความแตกต่างกัน โดยพื้นฐานเนื่องจากอยู่ในท้องถิ่นเดียวกัน มีลักษณะสิ่งแวดล้อมคล้ายคลึงกัน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ มารดาของนักเรียนหญิงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ปีการศึกษา 2553 โรงเรียนแห่งหนึ่ง ในอำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี ซึ่งมีขั้นตอนการเลือกกลุ่มตัวอย่างดังนี้

1.2.1 การเลือกโรงเรียน มีการคัดเลือกโรงเรียนที่มีคุณลักษณะ ดังนี้

1.2.1.1 เป็นโรงเรียนขยายโอกาสที่มีการสอนระดับประถมศึกษาในเขตอำเภอกุมภวาปี เนื่องจากที่มีรุ่นพี่ที่เป็นวัยรุ่นอยู่ในโรงเรียนเดียวกันเพราะเด็กเรียนรู้ พุดคุยเรื่องเพศกับเพื่อนและรุ่นพี่มากที่สุด (ชาติวุฒ วังวล, 2542)

1.2.1.2 เป็นโรงเรียนที่ให้ความร่วมมือในการวิจัยเป็นอย่างดี

1.2.1.3 จำนวนนักเรียนใกล้เคียงกัน สภาพแวดล้อมสังคมคล้ายคลึงกันตั้งอยู่

ในเขตเทศบาล

จากโรงเรียนสังกัดสำนักงานพื้นที่การศึกษาเขต 2 อำเภอกุมภวาปี มีโรงเรียนทั้งหมด 87 โรงเรียน มีโรงเรียนที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนด จำนวน 2 โรงเรียน คือโรงเรียนอนุบาลกุมภวาปี และโรงเรียนบ้านดงเมืองวิทยา ทำการกำหนดโรงเรียนโดยใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) ใช้วิธีจับสลากใบแรกกำหนดให้เป็นโรงเรียนทดลองคือโรงเรียนบ้านดงเมืองวิทยา (ตำบลกุมภวาปี) และที่เหลือเป็นโรงเรียนกลุ่มควบคุมคือโรงเรียนอนุบาลกุมภวาปี (ตำบลพันดอน อำเภอกุมภวาปี)

1.2.2 โรงเรียนที่เป็นกลุ่มทดลอง ทำการคัดเลือกนักเรียนตามเกณฑ์ในช่วงชั้น 3 คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวน 30 คน โดยการใช้วิธีสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) ใช้วิธีจับสลาก และกลุ่มตัวอย่างได้แก่มารดาของนักเรียนทั้ง 3 ระดับ จำนวน 30 คน เป็นกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมกิจกรรมการสอนทักษะชีวิตร่วมกับกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม จำนวน 2 วัน

1.3 การคำนวณขนาดตัวอย่าง

เนื่องจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวัดประสิทธิผลของโปรแกรมพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับครอบครัวที่มีบุตรวัยแรกเริ่ม ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยใช้สูตรการคำนวณขนาดตัวอย่างสำหรับค่าเฉลี่ย 2 กลุ่ม ที่อิสระต่อกัน ทดสอบทางเดียว (ธวัชชัย วรพงศธร, 2538) มาคำนวณ จากสูตร

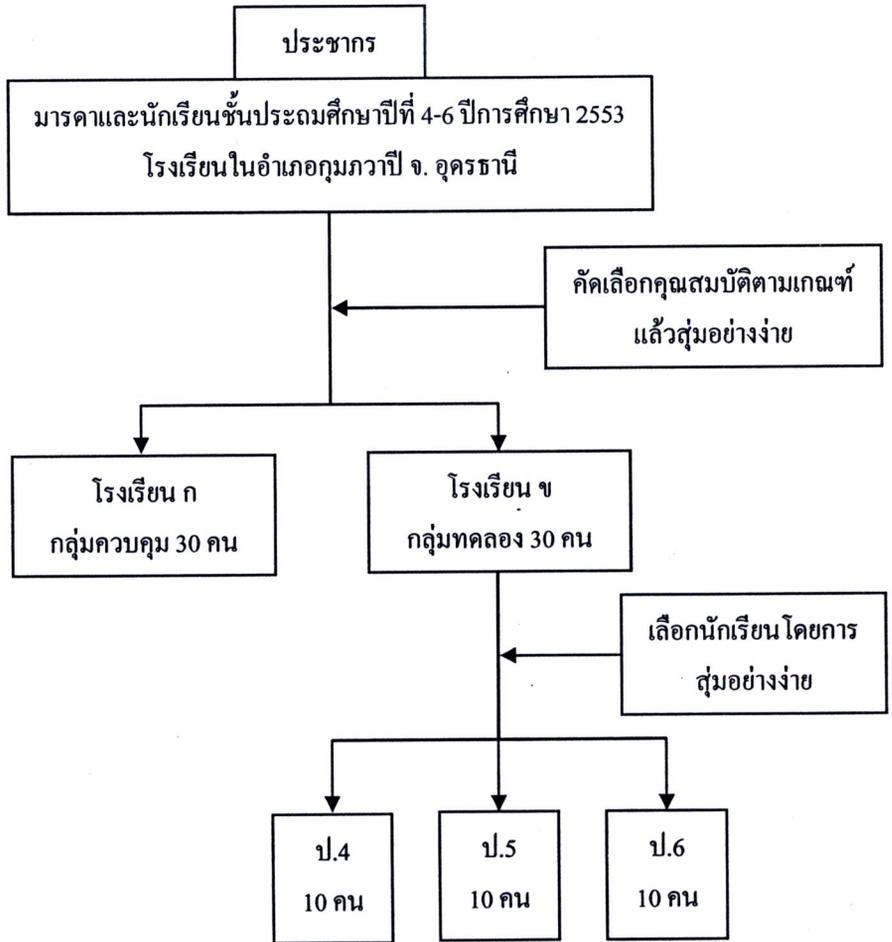
$$n = \frac{(Z_\alpha + Z_\beta)^2 2\sigma^2}{(\mu_1 - \mu_0)}$$

- n = ขนาดตัวอย่าง
 Z_{α} = ค่า Z ที่ระดับ (0.05) = 1.645
 Z_{β} = ค่า Z ที่ระดับ (0.1) = 1.282
 σ^2 = ค่าความแปรปรวนของการสื่อสารเรื่องเพศโดยพิจารณาจากการศึกษา
 ของ ประภาพร สุวรรณภูมิ (2548) ซึ่งพบว่าค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)
 เท่ากับ 4.69
 $\mu_1 - \mu_0$ = ค่าผลต่างคะแนนเฉลี่ยของการปฏิบัติการสื่อสารเรื่องเพศโดยพิจารณา
 จากการศึกษานี้ของ ประภาพร สุวรรณภูมิ (2548) ซึ่งพบว่ามีคะแนนเฉลี่ย
 หลังการให้ความรู้ของกลุ่มทดลองเท่ากับ 46.60 และกลุ่มควบคุมเท่ากับ
 40.30
 n^* =
$$\frac{(1.645 + 1.282)^2 \times 2 \times (4.69)^2}{(46.60 - 40.30)^2}$$

 n = 9.49

ฉะนั้นการกำหนดกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้จะต้องใช้กลุ่มตัวอย่างกลุ่มละ 10 คน
 แต่หลักของการกำหนดขนาดตัวอย่างของการวิจัยเชิงทดลอง (รวิชัย วรพงศธร, 2538) คือไม่น้อย
 กว่า 30 คน ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 60 คน โดยแบ่งเป็น
 กลุ่มทดลอง 30 คน กลุ่มควบคุม 30 คนจากแนวคิดการดำเนินการกระบวนการกลุ่มของ ลักษณะ ธรรม
 ไพโรจน์ (2536) ได้ให้ข้อเสนอแนะจำนวนสมาชิกกลุ่มที่จำนวนสมาชิกที่เป็นองค์ประกอบของ
 กลุ่มมีความสำคัญ ไม่ควรจะมีมากหรือน้อยเกินไป เนื่องจากการศึกษาพบว่า กลุ่มที่มีจำนวนสมาชิก
 มากเกินไป สมาชิกจะแสดงทักษะช้า ๆ กัน ถ้าน้อยเกินไปอาจทำให้สมาชิกเกิดความวิตกกังวลและ
 ไม่กล้าแสดงออก ขนาดของกลุ่มที่เหมาะสมที่ทำให้สมาชิกทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ จำนวนที่
 เหมาะสมคือ 8-15 คน ดังนั้น ในกลุ่มทดลองจะแบ่งเป็นกลุ่มย่อย 2 กลุ่ม กลุ่มละ 15 คน

ในการเลือกกลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยเลือกจากมารดาที่มีบุตรวัยแรกเริ่มหญิง อายุระหว่าง 9-12
 ปี และกำลังศึกษาในระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 ในอำเภอกุมภวาปี จ. อุดรธานี โดยมีเกณฑ์ในการ
 คัดเลือกโรงเรียนดังนี้ โดยผู้วิจัยสุ่มโรงเรียนโดยวิธีการเลือกสุ่มแบบง่ายเป็นโรงเรียนทดลองและ
 โรงเรียนควบคุม และจับสลากนักเรียนอีกครั้งเพื่อเป็นกลุ่มทดลอง (ดังแสดงในภาพที่ 9) และสุ่ม
 ง่ายได้กลุ่มตัวอย่างกลุ่มละ 30 คน ในขณะที่ทำการทดลองในขั้นตอนกลุ่มแลกเปลี่ยนเรียนรู้

กลุ่มตัวอย่างไม่สามารถเข้าร่วมวิจัยอย่างต่อเนื่องในกลุ่มทดลองลดลงเหลือ 26 คน และเพื่อให้กลุ่มตัวอย่างมีจำนวนเท่ากันผู้วิจัยจึงจัดให้กลุ่มควบคุมมีจำนวน 26 คน เท่ากับจำนวนกลุ่มทดลอง

ภาพที่ 9 ขั้นตอนการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

2. รูปแบบการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Research) โดยผู้วิจัยเลือกแผนการทดลองแบบ Two Group Pretest –Posttest Designs (เพชรน้อย สิ่งห่อหุ้ม, 2535) ศึกษา 2 กลุ่ม โดยกลุ่มทดลอง (Experimental group) จำนวนมารดา 26 คน เป็นกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมพัฒนาความสามารถของครอบครัวในการสอนเพศศึกษาและทักษะการปฏิเสธแก่บุตรวัยแรกเริ่มสำหรับครอบครัวในการให้ความรู้เรื่องทักษะชีวิตแก่บุตรวัยรุ่น และกลุ่มควบคุม (Control group) มารดาจำนวน 26 คน เป็นกลุ่มที่ได้รับเอกสารคู่มือครอบครัวสดใสใจวัยทีน สำหรับครอบครัวที่มีบุตรวัยแรกเริ่มหญิง ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ก่อนการทดลอง (Pretest) เพื่อเป็นข้อมูลอ้างอิง ผู้วิจัยได้

ทำการวัดผลหลังการทดลอง 1 เดือน (Posttest 1 mounts) โดยการวัดผลมารดาและวัดผลการรับรู้ของบุตรวัยแรกรุ่งต่อการสอนเพศศึกษาและทักษะการปฏิเสชของมารดา

ภาพที่ 10 การทดลอง โปรแกรมการพัฒนาความสามารถของครอบครัวในการสอนเพศศึกษาและทักษะการปฏิเสชร่วมกับกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

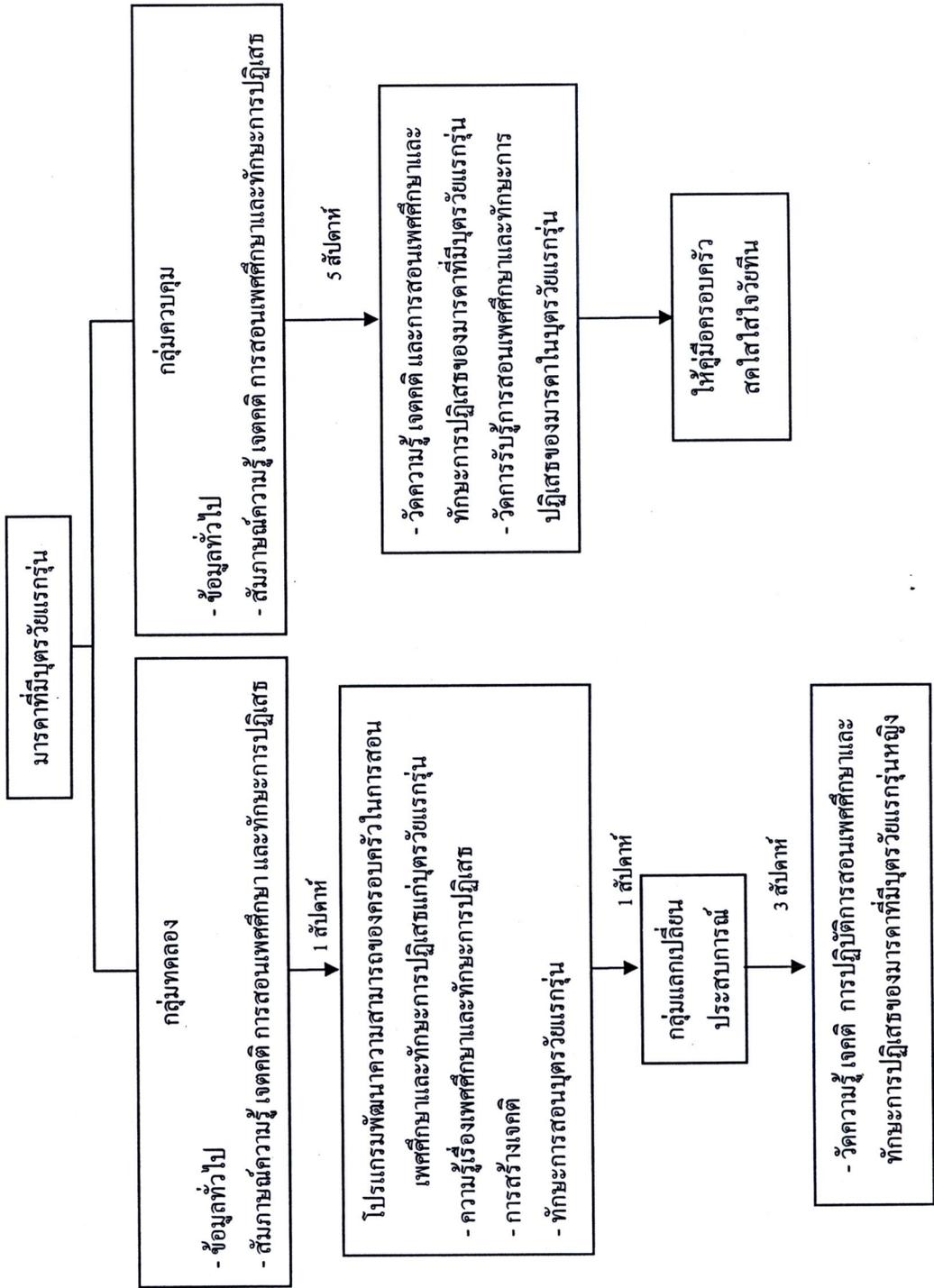
โดยกำหนดให้

O1, O4 หมายถึง การเก็บรวบรวมข้อมูลก่อนการทดลอง โดยใช้แบบสอบถามข้อมูลคุณลักษณะประชากร แบบทดสอบความรู้เรื่องเพศ เจตคติ การสอนเพศศึกษาและทักษะการปฏิเสช และการรับรู้ของบุตรวัยแรกรุ่งต่อการสอนเพศศึกษาและทักษะการปฏิเสชของมารดา ก่อนเริ่มการให้โปรแกรมพัฒนาความสามารถของครอบครัวในการสอนเพศศึกษาและทักษะการปฏิเสชแก่บุตรวัยแรกรุ่ง ในกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม

O2, O3 หมายถึง การเก็บรวบรวมข้อมูล ภายหลังการทดลอง 4 สัปดาห์ โดยใช้แบบทดสอบความรู้ เจตคติ การสอนเพศศึกษาและทักษะการปฏิเสช การรับรู้ของบุตรวัยแรกรุ่งต่อการสอนเพศศึกษาและทักษะการปฏิเสชของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมเป็นเวลา 4 สัปดาห์

X1 หมายถึง โปรแกรมการพัฒนาความสามารถของครอบครัวในการสอนเพศศึกษาและทักษะการปฏิเสชร่วมกับกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ใช้เวลาทั้งสิ้น 2 วัน

X2 หมายถึง กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ในเรื่องปัญหาและอุปสรรคในการสอนบุตรวัยแรกรุ่ง ภายหลังการทดลอง 1 สัปดาห์

ภาพที่ 11 แผนภูมิการดำเนินการวิจัย

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ผู้วิจัย

การเตรียมตัวของผู้วิจัย

การศึกษาผลของโปรแกรมการพัฒนาความสามารถของครอบครัวในการสอนเพศศึกษา และทักษะการปฏิเสธ โดยการใช้กระบวนการเรียนแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยเป็นเครื่องมือในการวิจัยอย่างหนึ่งซึ่ง โดยผู้วิจัยได้เข้ารับการฝึกอบรมการทำกระบวนการกลุ่มที่จัดขึ้นโดย โรงพยาบาลกุมภวาปี จำนวน 2 ครั้ง วันที่ 29-30 ตุลาคม 2551 และวันที่ 9-11 มีนาคม 2552 และมีกิจกรรมทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ โดยการฝึกการดำเนินกระบวนการกลุ่ม การสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์เชิงลึก หลักของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และการจัดบันทึกภาคสนาม พร้อมกับนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์เนื้อหา หลังจากการฝึกอบรมผู้วิจัยได้ฝึกการสนทนากลุ่ม การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมขององค์กรชุมชน ในการแก้ปัญหากลุ่มเสี่ยงต่อโรคเมตาบอลิกระหว่างวันที่ 10-13 กรกฎาคม 2552 การทำแผนที่ยุทธศาสตร์เพื่อแก้ปัญหาสุขภาพในท้องถิ่น 14-17 สิงหาคม 2552

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วย

3.2.1 ส่วนที่ 1 แบบสัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไปของมารดา ประกอบด้วย อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส ศาสนา จำนวนบุตร ลำดับที่ของบุตร ลักษณะของครอบครัว อาชีพ รายได้ของมารดา (ต่อเดือน) แหล่งความรู้เรื่องเพศที่ได้รับเรื่องเพศ

3.2.2 แบบวัดความรู้ เพศศึกษา ทักษะชีวิตมีขั้นตอนการสร้างขึ้น ตามลำดับดังนี้

3.2.2.1 ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับเพศศึกษา ทักษะชีวิต

3.2.2.2 นำข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ มาจัดทำโครงร่างเกี่ยวกับเพศศึกษาและทักษะการปฏิเสธของวัยรุ่น

3.2.2.3 ผู้วิจัยสร้างแบบวัดเพศศึกษาและทักษะการปฏิเสธซึ่งมีลักษณะดังนี้

ส่วนที่ 2 แบบวัดความรู้เรื่องเพศศึกษา และทักษะการปฏิเสธเป็นแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น 22 ข้อ มีลักษณะเลือกตอบ ตอบถูกได้ 1 คะแนน ตอบผิดได้ 0 คะแนน ให้คะแนนเต็ม 22 คะแนนอยู่ระหว่าง 0-22 คะแนน

ส่วนที่ 3 แบบวัดเจตคติเกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ 18 ข้อ เป็นแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ลักษณะการตอบเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 3 ระดับ ซึ่งมีทั้งข้อความด้านบวกและลบ กำหนดให้ตอบได้ 3 ตัวเลือก คือ เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย โดยตรวจให้คะแนนดังนี้

	ข้อความเชิงบวก	ข้อความเชิงลบ
เห็นด้วย	2	0
ไม่แน่ใจ	1	1
ไม่เห็นด้วย	0	2

3.2.3 แบบวัดทักษะการปฏิบัติการสอนเพศศึกษา ทักษะการปฏิเสธของครอบครัว ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเองจาก ซึ่งประกอบไปด้วย 3 ด้านคือ

3.2.3.1 ด้านการสอนเพศศึกษา

3.2.3.2 ด้านการตัดสินใจในการแก้ไขปัญหา

3.2.3.3 ด้านการปฏิเสธเมื่อถูกชักชวนให้มีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ

ลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ประกอบไปด้วยข้อความทั้ง ทางบวก และทางลบ

ข้อความที่มีความหมายทางบวก

5 คะแนน หมายถึง ปฏิบัติเป็นประจำ เมื่อข้อความนั้นตรงกับการทำกิจกรรมนั้นเป็นประจำหรือทำกิจกรรม นั้นเสมอหรือทำกิจกรรมนั้นทุกครั้ง

4 คะแนน หมายถึง ปฏิบัติบ่อย ๆ เมื่อข้อความนั้นตรงกับการทำกิจกรรมนั้นบ่อยหรือทำกิจกรรมนั้นเกือบทุกครั้ง

3 คะแนน หมายถึง ปฏิบัติบางครั้ง เมื่อมีข้อความนั้นตรงกับการทำกิจกรรมนั้นปานกลางแต่ไม่ถึงกับบ่อยครั้ง

2 คะแนน หมายถึง ปฏิบัตินาน ๆ ครั้ง เมื่อข้อความนั้นตรงกับการทำกิจกรรมนั้นนาน ๆ ครั้ง

1 คะแนน หมายถึง ไม่เคยปฏิบัติเลย เมื่อข้อความนั้นตรงกับการไม่เคยทำกิจกรรมนั้นเลย

ข้อความที่มีความหมายด้านลบ

1 คะแนน หมายถึง ปฏิบัติเป็นประจำ เมื่อข้อความนั้นตรงกับการทำกิจกรรมนั้นเป็นประจำหรือทำกิจกรรม นั้นเสมอหรือทำกิจกรรมนั้นทุกครั้ง

2 คะแนน หมายถึง ปฏิบัติบ่อย ๆ เมื่อข้อความนั้นตรงกับการทำกิจกรรมนั้นบ่อยหรือทำกิจกรรมนั้นเกือบทุกครั้ง

3 คะแนน หมายถึง ปฏิบัติบางครั้ง เมื่อมีข้อคำถามนั้นตรงกับการทำกิจกรรมนั้นปานกลางแต่ไม่ถึงกับบ่อยครั้ง

4 คะแนน หมายถึง ปฏิบัตินาน ๆ ครั้ง เมื่อมีข้อคำถามนั้นตรงกับการทำกิจกรรมนั้นนาน ๆ ครั้ง

5 คะแนน หมายถึง ไม่เคยปฏิบัติเลย เมื่อมีข้อคำถามนั้นตรงกับการไม่เคยทำกิจกรรมนั้นเลย

แบบสอบถามทั้งหมดมี 34 ข้อ ให้คะแนนเต็มข้อละ 5 คะแนน และหาค่าเฉลี่ยคะแนนของแบบสอบถาม ทั้งชุดระหว่าง 1-5 คะแนน การพิจารณาระดับคะแนนการสื่อสารกับบุตร ใช้การพิจารณาแบบอิงเกณฑ์ โดยประยุกต์หลักการของ Bloom (1971)

3.2.4 แบบสอบถามการรับรู้ของบุตรวัยรุ่น การสอนเพศศึกษาและทักษะการปฏิเสธของมารดา

ลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับประกอบไปด้วยข้อความ

5 คะแนน หมายถึง ทำเป็นประจำ เมื่อมีข้อคำถามนั้นตรงกับการที่พ่อ/แม่ทำกิจกรรมนั้นเป็นประจำหรือทำกิจกรรมนั้นเสมอหรือทำทุกครั้ง

4 คะแนน หมายถึง ทำบ่อย ๆ เมื่อมีข้อคำถามนั้นตรงกับการที่พ่อ/แม่ทำกิจกรรมนั้นบ่อยหรือทำกิจกรรมนั้นเกือบทุกครั้ง

3 คะแนน หมายถึง ทำบางครั้ง เมื่อมีข้อคำถามนั้นตรงกับการที่พ่อ/แม่ทำกิจกรรมนั้นปานกลางแต่ไม่ถึงกับบ่อยครั้ง

2 คะแนน หมายถึง ทำนาน ๆ ครั้ง เมื่อมีข้อคำถามนั้นตรงกับการที่พ่อ/แม่ทำกิจกรรมนั้นนาน ๆ ครั้ง

1 คะแนน หมายถึง ไม่เคยทำเมื่อมีข้อคำถามนั้นตรงกับการที่พ่อ/แม่ไม่เคยทำกิจกรรมนั้นเลย

3.2.5 การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ เพื่อประเมินพฤติกรรมของกลุ่มทดลอง

3.2.5.1 ระหว่างการทดลอง โดยสังเกตปฏิกิริยาและการมีส่วนร่วมของกลุ่มทดลองต่อกิจกรรมที่ได้รับ รวมทั้งผลการกระทำตามใบงาน

3.2.5.2 หลังการทดลอง 1 สัปดาห์ จัดกลุ่มแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการสอนเพศศึกษา ทักษะชีวิตแก่บุตรวัยแรกรุ่น เช่น ทักษะการแก้ปัญหาและตัดสินใจ และทักษะการปฏิเสธ โดยทดสอบหลังจากการทดลอง 1 สัปดาห์ และระยะติดตามผล 3 สัปดาห์

กลุ่มบุตรวัยรุ่น สัมภาษณ์ข้อมูลเกี่ยวกับการสอนของมารดาเกี่ยวกับทักษะชีวิต การแก้ปัญหาและการตัดสินใจ และทักษะการปฏิเสธ โดยทดสอบหลังจากการทดลอง 4 สัปดาห์

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

3.3.1 สื่อและอุปกรณ์ ได้แก่ แผนการสอนทักษะชีวิตด้านการตัดสินใจและการแก้ปัญหา ปัญหา ทักษะการปฏิเสธ ประกอบด้วยเนื้อหาดังต่อไปนี้

3.3.1.1 power point เรื่องสถานการณ์ ความรุนแรง ผลกระทบจากการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรของวัยรุ่น ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองโดยผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ

3.3.1.2 ใบงาน ใบความรู้ /ใบชี้แจง ประกอบการใช้สถานการณ์จำลอง กรณีศึกษา และการเล่นเกม

3.3.1.3 สื่อ เอกสาร ได้แก่ ข่าวทางหนังสือพิมพ์ นิตยสาร และข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต

3.3.2 วิธีการ ได้แก่ การแบ่งกลุ่ม ระดมสมอง การอภิปรายกลุ่ม การใช้เกม และการวิเคราะห์สถานการณ์จำลอง

3.3.3 แผนการสอน ของโปรแกรมพัฒนาความสามารถของครอบครัวเรื่องการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ จำนวน 5 แผนการสอน

3.3.3.1 แผนการสอนเรื่อง ความรู้เรื่องเพศศึกษา

3.3.3.2 แผนการสอนเรื่อง เจตคติเกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ

3.3.3.3 แผนการสอนเรื่อง ทักษะการตัดสินใจและการแก้ไขปัญหา

3.3.3.4 แผนการสอนเรื่อง ทักษะการปฏิเสธ การชักชวนให้มีพฤติกรรมเสี่ยง

ทางเพศ

3.3.3.5 แผนการสอน การสื่อสารทางบวกกับบุตรวัยแรกเริ่ม

โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1) เพื่อให้มารดาทดลองมีความรู้เรื่อง เพศศึกษาและทักษะการปฏิเสธในการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของบุตรวัยรุ่น

2) เพื่อให้มารดากลุ่มทดลองมีเจตคติที่ดีต่อการสอนเพศศึกษาและทักษะการปฏิเสธ เรื่องเพศในบุตรวัยแรกเริ่ม

3) เพื่อให้มารดากลุ่มทดลองมีทักษะในการสอนเพศศึกษาและทักษะการปฏิเสธเพื่อป้องกันปัญหาพฤติกรรมเสี่ยงแก่บุตรวัยแรกเริ่ม

- 4) เพื่อให้มารดาในกลุ่มทดลองมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ในการสอนเพศศึกษาและทักษะการปฏิเสธแก่บุตรวัยแรกเริ่ม
- 5) เพื่อสร้างสัมพันธภาพให้สมาชิกในกลุ่มคุ้นเคยกัน มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน
- 6) เพื่อให้มารดาในกลุ่มทดลองมีทักษะในการสื่อสารกับบุตรวัยแรกเริ่ม

3.4 การตรวจหาคุณภาพของเครื่องมือ

3.4.1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

นำเครื่องมือที่สร้างเสร็จแล้วไปหาคุณภาพตามขั้นตอนดังนี้

3.4.1.1 ความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์และโปรแกรมพัฒนาทักษะชีวิตที่สร้างขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 6 ท่านประกอบ

- 1) อาจารย์แพทย์ผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยาเด็กและวัยรุ่น 1 ท่าน
- 2) อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญเรื่องการสอนเพศศึกษาและทักษะชีวิต 1 ท่าน
- 3) พยาบาลผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยา 1 ท่าน
- 4) อาจารย์พยาบาลผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนเพศศึกษาและทักษะชีวิต

3 ท่าน

ตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสมของเนื้อหา ความชัดเจนในเนื้อหาและความครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ หลังจากนั้นผู้วิจัยได้นำเครื่องมือมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

3.4.1.2 การตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการหาความตรงตามเนื้อหา และได้ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ นำไปทดลองใช้ (Try out) ในครอบครัวที่มีคุณสมบัติเช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ครอบครัว แล้วนำผลมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น

- 1) แบบสัมภาษณ์ความรู้เรื่องเพศ และทักษะชีวิต ใช้สูตร KR-20 ของ กูดเคอร์ และ ริชาร์ดสัน (Kuder & Richardson) (Ebel, 1979 อ้างถึงใน วิทยารณ พันธุ์พฤษย์, 2541)
- 2) แบบสัมภาษณ์เจตคติ ทักษะการปฏิบัติในการสื่อสารเรื่องทักษะชีวิตเรื่องเพศ ใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) (Stanley & Hopkin, 1978 อ้างถึงใน วิทยารณ พันธุ์พฤษย์, 2541)

ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น (Reliability) ดังต่อไปนี้

แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับความรู้เรื่องเพศและทักษะชีวิต	= 0.887
แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับเจตคติ	= 0.757
แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการปฏิบัติการสอน	= 0.971
แบบสัมภาษณ์การรับรู้การสอนของมารดา	= 0.936

3.5 การดำเนินการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.5.1 การดำเนินการวิจัย มีขั้นตอนดังนี้

3.5.1.1 ขั้นเตรียมการ

1) ขอนหนังสือจากคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น ถึงผู้อำนวยการโรงเรียน เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์และวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และผู้อำนวยการโรงพยาบาลกุมภวาปี เพื่อขอความร่วมมือ ในการลงพื้นที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2) ติดต่ออาจารย์ประจำชั้นนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อแนะนำตัวชี้แจงวัตถุประสงค์และขอความร่วมมือนัดมารดาที่โรงเรียน

3) นัดพบกับมารดาที่มีบุตรวัยแรกรุ่นทุกคนเพื่อแนะนำตัวชี้แจงวัตถุประสงค์ พร้อมทั้งขอความร่วมมือในการวิจัยครั้งนี้ ชี้แจงให้ทราบถึงการพิทักษ์สิทธิ์ในการเข้าร่วมโครงการวิจัยครั้งนี้ โดยคำนึงถึงสิทธิความเป็นบุคคลและการเก็บความลับของกลุ่มตัวอย่าง

4) ผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้ช่วยผู้วิจัย 2 คน เพื่อทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยและสังเกตกระบวนการกลุ่ม โดยผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ ขั้นตอนการวิจัย และหน้าที่รับผิดชอบของผู้ช่วยผู้วิจัย อบรมการใช้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.5.1.2 ขั้นตอนการวิจัย มีรายละเอียดดังนี้

สัปดาห์ที่ 1 ทำการเก็บข้อมูลก่อนการทดลองในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมเกี่ยวกับข้อมูลคุณลักษณะประชากร แบบทดสอบความรู้ เจตคติ และทักษะการปฏิบัติการสอนเพศศึกษาและทักษะการปฏิเสธต่อบุตรวัยแรกรุ่น

สัปดาห์ที่ 2 ดำเนินโปรแกรมการพัฒนาความสามารถของครอบครัวในการสอนเพศศึกษาและทักษะการปฏิเสธร่วมกับกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยใช้เวลาดังสิ้น 2 วัน

กลุ่มทดลอง ผู้วิจัยดำเนินการทดลองดังต่อไปนี้คือ

1) ผู้วิจัยนัดวันเวลาที่จะเตรียมการเข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาความสามารถของครอบครัวในการสอนเพศศึกษาและทักษะการปฏิเสธสำหรับครอบครัวที่มีบุตรวัยแรก

รุ่นหญิงที่มารดาสะดวกและพร้อมในกลุ่มที่ 1 ดำเนินกิจกรรมในวันที่ 3-4 กรกฎาคม 2553 และในกลุ่มที่ 2 ดำเนินกิจกรรมในวันที่ 10-11 กรกฎาคม 2553

2) 1 สัปดาห์ก่อนการดำเนินในการเข้ากลุ่มตามโปรแกรมพัฒนาความสามารถของครอบครัวในการสอนเพศศึกษาและทักษะการปฏิเสห ผู้วิจัยประเมินความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติการสอนเพศศึกษาทักษะการปฏิเสหกับบุตรวัยแรกรุ่น

3) จัดเตรียมให้มารดาที่มีให้เข้ากระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมตามโปรแกรมพัฒนาความสามารถของครอบครัว การสื่อสารสำหรับครอบครัวในการให้ความรู้เรื่องเพศและทักษะการปฏิเสหแก่บุตรวัยแรกรุ่นหญิง ตามกำหนดการ ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

- (1) การนำประสบการณ์มาพัฒนาเป็นความรู้ใหม่ (Experience)
- (2) การสะท้อนความคิดและเสวนา (Reflection and discussion)
- (3) การสร้างความเข้าใจและเกิดความคิดรวบยอด

(Understanding and conceptualization)

- (4) การประยุกต์แนวความคิด (Experiment/Application)

โดยมีรายละเอียดดังนี้

วันที่ 1 ประกอบด้วยกระบวนการเรียนรู้ ดังนี้

1) กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ได้แก่ ร้องเพลงแม่มด เพื่อสะท้อนคิดในสิ่งที่อยากขอให้บุตรวัยแรกรุ่นที่อยากให้เป็น

2) ดำเนินกิจกรรมตามแผนการสอนที่ 1 เรื่อง “วัยรุ่นที่พ่อแม่ต้องการ”

- (1) แบ่งกลุ่มย่อย ประชุมกลุ่มย่อย วิเคราะห์เรื่องวัยรุ่นที่แม่ต้องการ
- (2) อภิปรายกลุ่มและสรุป

3) ดำเนินกิจกรรม ตามแผนการสอนที่ 2 เรื่อง “สถานการณ์วัยรุ่นกับปัญหาทางเพศในปัจจุบัน”

(1) บรรยาย power point “เรื่องสถานการณ์วัยรุ่นกับปัญหาทางเพศในปัจจุบัน”

- (2) อภิปรายกลุ่มและสรุป

4) ดำเนินกิจกรรมตามแผนการสอนที่ 3 เรื่อง “ความรู้เรื่องเพศศึกษาในวัยรุ่น”

- (1) ประชุมกลุ่มย่อย เรื่องการเปลี่ยนแปลงของวัยรุ่น
- (2) อภิปรายกลุ่มและสรุป
- (3) บรรยายความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงในวัยรุ่น ธรรมชาติของวัยรุ่น

วันที่ 2 ประกอบด้วยกระบวนการเรียนรู้ ดังนี้

- 1) ดำเนินกิจกรรมตามแผนการสอนที่ 4 “เจตคติเกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ”
  - (1) อ่านกรณีศึกษา “เรื่องของกระเต็น”
  - (2) แบ่งกลุ่ม ประชุมกลุ่มย่อย วิเคราะห์กรณีศึกษา
- 2) ดำเนินกิจกรรมตามแผนการสอนที่ 4 เรื่อง “การตัดสินใจและการแก้ไขปัญหา”
  - (1) อ่านกรณีศึกษา “การตัดสินใจของสำลี”
  - (2) แบ่งกลุ่ม ประชุมกลุ่มย่อย วิเคราะห์กรณีศึกษา และการสื่อสารกับบุตร
- 3) ดำเนินกิจกรรมตามแผนการสอนที่ 5 เรื่อง “ทักษะการปฏิเสธและการสอนบุตรวัยรุ่น”
  - (1) ประชุมกลุ่มย่อย วิเคราะห์เรื่อง “จะสอนวัยรุ่นให้ปฏิเสธอย่างไรเมื่อถูกเพื่อนชวน”
    - (2) อภิปรายกลุ่มและสรุป
    - (3) บรรยายขั้นตอน และทักษะการปฏิเสธ
- 4) แผนการสอนที่ 6 การสื่อสารทางบวกกับบุตรวัยรุ่น
  - (1) ประชุมกลุ่มปัญหาการสื่อสารกับบุตรวัยแรกเริ่ม
  - (2) เลือกละเอียดเรียนรู้ทักษะการสื่อสารทางบวกกับบุตรวัยแรกเริ่ม
  - (3) บรรยายทักษะการสื่อสารกับบุตรวัยแรกเริ่ม
  - (4) อภิปรายกลุ่มและสรุป

สัปดาห์ที่ 2 ติดตามประเมินผลหลังการทดลอง 1 สัปดาห์ โดยจัดกลุ่มแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในกลุ่มทดลองถึงปัญหาและอุปสรรคต่อการสอนเพศศึกษาและทักษะการปฏิเสธแก่บุตรวัยแรกเริ่ม

หลังการทดลอง เก็บรวบรวมข้อมูลระยะติดตาม ภายหลังจากทดลอง 1 เดือนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม เกี่ยวกับความรู้ เจตคติ เรื่องเพศ ทักษะชีวิต และการปฏิบัติการสอนกับบุตร และการรับรู้การสอนเพศศึกษาและทักษะการปฏิเสธของมารดา ในบุตรวัยแรกเริ่ม

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้อาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for window ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.6.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง วิเคราะห์โดยคำนวณ จำนวน ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3.6.2 เปรียบเทียบความแตกต่าง ของค่าคะแนนเฉลี่ยคะแนนความรู้ เจตคติ การสอน เพศศึกษาและทักษะชีวิตวัยรุ่นและการสอนกับบุตรในกลุ่มทดลองก่อนการทดลองและหลังการทดลอง 1 เดือน โดยใช้สถิติทดสอบ Pair t-test

3.6.3 เปรียบเทียบความแตกต่าง ค่าคะแนนเฉลี่ยความรู้เรื่องทักษะชีวิตพื้นฐานและการปฏิบัติในการสื่อสารกับบุตรวัยรุ่นในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนการทดลองและหลังการทดลอง 1 เดือน โดยใช้สถิติทดสอบ pair t-test

3.6.4 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยทักษะในการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาและทักษะชีวิตระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมหลังการทดลอง 1 เดือน โดยใช้สถิติ Independent t-test

4. การควบคุมการวิจัยทางด้านจริยธรรม

การวิจัยได้ดำเนินการภายหลังจากได้รับการอนุญาตจากคณะกรรมการควบคุมจริยธรรมงานวิจัยของมหาวิทยาลัยขอนแก่น และได้รับอนุญาตจากเจ้าของสถานที่ รวมถึงการขอคำยินยอมอย่างเป็นทางการจากผู้เข้าร่วมวิจัยทุกคนเป็นลายลักษณ์อักษร ในการสังเกตและการบันทึกภาพ รวมถึงการขออนุญาตจากผู้ให้ข้อมูลเป็นลายลักษณ์อักษรในการให้ข้อมูล ในการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม นอกจากนี้หลีกเลี่ยงการกระทำใด ๆ ที่ก่อให้เกิดผลเสียหายแก่ผู้เข้าร่วมในการวิจัยและผู้เกี่ยวข้องตลอดจนสถาบันที่มีส่วนร่วมในการดำเนินการวิจัย โดยผู้วิจัยใช้หลักจริยธรรมของการวิจัยในการพิทักษ์สิทธิ์ผู้เข้าร่วมโครงการ ดังนี้ (Polit & Hungler, 1995; Strebert Speziale & Carpenter, 2003)

5. การพิทักษ์สิทธิ์ของผู้เข้าร่วมวิจัย

ผู้วิจัยพิทักษ์สิทธิ์ของผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยโดยยึดหลัก 3 ประการ คือการเคารพในเกียรติของมนุษย์ กฎสิทธิประโยชน์ และกฎแห่งความยุติธรรม (วิณา จีระแพทย์, 2540) ตั้งแต่เริ่มเก็บรวบรวมข้อมูลจนกระทั่งนำเสนอผลงานวิจัย โดยในขั้นแรกนั้นผู้วิจัยได้นำเสนอโครงการวิจัยต่อคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการพิจารณาด้านจริยธรรมของโครงการวิจัย เมื่อได้รับการพิจารณาแล้วจึงดำเนินการขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล ในการขอความร่วมมือกับกลุ่มตัวอย่างนั้นผู้วิจัยได้อธิบายเกี่ยวกับการวิจัย แจ้งวัตถุประสงค์ ระยะเวลาที่ทำการศึกษา ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยและเก็บข้อมูลโดยไม่ปิดบัง เปิด

โอกาสให้กลุ่มตัวอย่างซักถามจนมีความเข้าใจ ให้อิสระการตัดสินใจเข้าร่วมวิจัย เมื่อบิดามารดา ยินดีเข้าร่วมวิจัย ผู้วิจัยจึงให้ลงชื่อยินดีเข้าร่วมการวิจัยในใบเข้าร่วมการวิจัย ซึ่งขึ้นอยู่กับการสมัครใจของกลุ่มตัวอย่าง ขณะอยู่ในระหว่างการดำเนินการทดลอง กลุ่มตัวอย่างมีอิสระในการบอกยุติ การเข้าร่วมโครงการโดยไม่ต้องบอกเหตุผล ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ จะไม่นำไปทำประโยชน์ อย่างอื่นนอกเหนือจากที่ได้ชี้แจงให้กลุ่มตัวอย่างทราบก่อนการวิจัย ส่วนแบบสอบถามจะถูกทำลาย ทิ้งเมื่อสิ้นสุดการวิจัย หลังสิ้นสุดการทดลองในกลุ่มควบคุมผู้วิจัยได้มอบเอกสารคู่มือครอบครัว สดใสใส่ใจวัยรุ่น ให้มารดาเพื่อนำไปอ่านเป็นการเพิ่มพูนความรู้ในการนำไปสอนบุตร และให้ คำแนะนำเกี่ยวกับทักษะการปฏิเสธกับบุตรวัยแรกเริ่ม